

[Uppgift:

- Läs Genesee & Upshur, kapitel 1 – 7.
- Välj ett kapitel som tillför dig nya idéer. Sammanfatta innehållet och beskriv på vilket sätt de resonemang som författarna för fram skulle kunna förändra ditt arbete, på ca 1 A4-sida.]

För mig var det inte svårt att välja kapitel att skriva om: kapitel 4, därför att informations- och faktasökning (research) är det absolut bästa jag vet. Kapitlet handlar om vad som utmärker den information man använder för bedömning i klassrummet men kan givetvis appliceras även på andra områden.

Oftast, men inte alltid, är det viktigt att skilja på *kvalitativ* och *kvantitativ* information, säger författarna. Här vill jag gärna ta ett eget exempel ur översättarvärlden: i ett manus står namnet ”Wilhemshaven”. Google ger nästan 45 000 träffar, en överväldigande kvantitet. Men är träffarna också kvalitativa? En närmare undersökning ger vid handen att staden heter ”Wilhelmshaven” och att samtliga träffar på den första varianten var felstavningar, d.v.s. ingen av träffarna var kvalitativ. (Den rätta stavningen ger närmare 2 miljoner träffar.) En annan sökning på ett annat ord eller uttryck kan ge ett tiotal träffar varav alla är korrekta och relevanta, d.v.s. kvalitativa. I det fallet är inte kvantiteten så hög men kvaliteten är hundraprocentig.

Åter till Genesee & Upshur. De två aspekterna *reliabilitet* (tillförlitlighet) och *validitet* (giltighet) måste alltid vägas in när man bedömer den tillgängliga informationen, både den kvalitativa och den kvantitativa. Hur konsekvent och stabil är informationen? I hur hög grad är den relevant? Allra viktigast är förstås hur relevant den är, för om den är irrelevant är det ju slöseri med tid att ägna sig åt den. Författarna ger tre bra exempel på att resultatet kan sakna reliabilitet trots att det vid första anblicken verkar vederhäftigt. Det är många aspekter att ta hänsyn till och det är nog något man måste *lära sig* att göra – alltför många tror blint på första bästa resultat. Det gjorde jag i början när jag hade kurser för första gången och var och en av deltagarna (på tyska) angav vilka förkunskaper i svenska de hade och vilka andra språk de kunde. Nu har jag lärt mig att ta deras egna uppgifter med en stor nypa salt och att göra den bedömningen själv allteftersom i stället. Precis som författarna skriver är det alltid några som överskattar och andra som underskattar sina egna kunskaper.

Man måste också komma ihåg, påpekar författarna, att ett instrument eller tillvägagångssätt för bedömning bara kan vara så giltigt som det är tillförlitligt. Inkonsekvens i ett bedömningsförfarande minskar validiteten. Ett självupplevt exempel är de olika svar jag brukar få på frågan: ”Hur många länder har du bott i?” För att svaren ska ha validitet måste jag först definiera vad de som svarar menar med ”bo”. Vissa anser att det enbart innebär att man är skriven och deklarerar i ett land, medan andra även räknar med mer eller mindre tillfälliga, längre eller kortare, vistelser där.

Varken reliabilitet eller validitet kan bedömas direkt, vilket bör framgå av mina exempel ovan. För att avgöra validiteten i informationen krävs det därför olika tillvägagångssätt. De tre huvudsakliga frågeställningarna är:

- innehållslig relevans: Är bedömningsmetoden och -innehållet representativa för det man vill bedöma?
- kriterierelation: Hur väl stämmer information som man har fått fram med en bedömningsmetod överens med information om samma eller en liknande sak som man har fått fram med en annan metod?
- begreppsvaliditet: a) man har information man vill få bekräftad

- b) man har en teori om hur den informationen bör stå i samband med andra uppgifter
- c) man kan verifiera sin teori

En tredje aspekt att ta hänsyn till när man samlar information är de rent praktiska frågorna: kostnad, tidsåtgång både före, under och efter (t.ex. att sätta ihop ett test, göra det och bearbeta det efteråt), ev. specialutbildning samt godtagbarhet (kan metoden godtas av alla inblandade?).

För att ta fram olika slags information får man således både använda sig av olika tekniker och ta hänsyn till flera praktiska frågor. En del tekniker kräver ingen förberedelse, andra kräver både noggrann förberedelse och särskilda tillvägagångssätt och i vissa fall särskild utbildning, och en del kostar pengar och andra inte.

En av G&U:s diskussionsfrågor/-uppgifter i slutet av kapitlet fick mig direkt att associera till en undersökning nämnd i Jan Einarssons "Språksociologi" som jag läste alldeles nyligen. I fråga 4 i G&U ska man lyssna på inspelade snuttar av anonyma infödda och icke-infödda talare som läser samma text och avgöra vem som är infödd och varför man tror det, och sedan jämföra sitt resultat med någon annans. Den undersökning som Einarsson nämner är lite annorlunda men ändå intressant som jämförelse: En engelsk forskare som kunde tala både perfekt Birminghamdialekt och RP-engelska höll exakt samma föreläsning för två grupper gymnasister, till den ena på dialekt och till den andra på RP. Efteråt fick båda grupperna bedöma föreläsarens intelligens (de hade ingen aning om att de var utsatta för ett experiment). Skillnaderna blev slående. Föreläsaren inte bara bedömdes som intelligentare av den grupp han hade talat RP till, den gruppen skrev dessutom 24 % fler kommentarer *till* honom och skrev så mycket som 82 % mer *om* honom i sin bedömning. (Einarsson har många fler exempel på fördomar i samband med bedömning i sin utmärkta bok.)

Jag tycker att det här kapitlet i Genesee & Upshur har många mycket matnyttiga och givande tips för alla som sysslar med utvärdering av insamlad information och inte bara för lärare i klassrummet som ska bedöma enskilda elever. Några nya idéer som skulle kunna förändra min undervisning har väl inte kapitlet eller boken gett mig direkt, men jag tycker kurslitteraturen överlag är enormt lärorik och är väldigt tacksam över att få ta del av den.

Litteratur:

Genesee, F. & Upshur, J. (1996) *Classroom-based Evaluation in Second Language Education*. Cambridge: Cambridge University Press. Kap. 4: "Collecting Information."